

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Издази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Преплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

Пољска жена.

Оно, што су напредне чешке госпође удружене у „Ustrední spolek českých žen“ у Прагу отпочеле изложбом „Српска жена“, продужиле изложбом „Бугарска жена“, наставиле су овогодишњом изложбом „Пољска жена“.

Велики је смисао тог њиховог рада. Оне су изабрале најреалнији пут, којим ће се словенски народи упознати, зближити, сјединити. Оне нам износе слику душе и живота појединих словенских народа, изражену у делима женске руке и ума.

Дивне су то слике, и дивни су то документи величине наше. Оне нам казују у првом реду то: да се наши идеали о јединству словенских народа оснивају на чврстом темељу једнако велике културне прошлости наше. Оне нам приказују све прилике кроз које је пролазио живот словенских народа, те тако видимо шта је помагало или сметало развоју њиховом. Оне доказују, да су урођене особине и склоности словенских племена сређене. Оне нас уверавају, да било нашег живота покреће *једна крв*, да наше мисли траже и налазе израза у једној — *словенској речи*. Ми видимо, да на нашу будућност падају светли зраци а њих да рађа *словенски дух*!

Наше чешке сестре брину се, да у тим изложбама прикажу све што су умеле

и што умеју стварати словенске жене. Права је срећа, што су одабрале баш *дела жене* за тај карактеристични приказ. Лепо вели чешка песникиња гђа Матернова: „Жена жену најлепше схваћа, најправедније оцењује.“ Са тог становишта почињу оне овој велики рад.

Изложба „Пољске жене“ приређена је на ширем програму. Ту је, осим пољских женских народних рукотворина, приказано било све, што уме створити пољска жена. Крај њезиних дела из прошлости видило се ту, колико је у садашње доба њезино учешће у науци, уметности, просвети, привреди и од каквог је оно утицаја на савремени живот пољског народа.

Та свестрана делатност пољске жене најлепше је приказана у чешкој књизи, из које се за време изложбе могло много дознати о раду пољске жене и где је приказан велик број одабраних књижевних радња пољских. За ту велику пажњу захваљују Пољкиње највише својој искреној пријатељици чешкој песникињи Матерновој, која је као уредница чешког „Женског Света“, органа друштва, које приређује те словенске изложбе, превела преко педесет радњи пољских књижевница и приказала их у свом одлично уређеном листу.

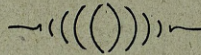
У Пољској су за ту изложбу радиле

најугледније госпође: уметнице, књижевнице, па и саме аристократке. У Варшави је образован био комитет за изложбу „Пољска жена“, а председница комитета била је пољска уметница Zofia Stankiewiczówna, за коју „Žensky Svet“ вели, да је велики индивидуалистички таленат.

Радујемо се, што тако добра ствар сјајно успева у руци жене, и што смо и ми, Српкиње, за ту ствар доста учиниле. Ја верујем, да ћемо учинити и више.

Војка, 25. августа 1912

Зорка Јанковић.

Желела си . . .

Из мојих нештампаних.

*Желела си један цветак
Цветак сам ти одмах дао,
Зашао сам по градини
И најлепши узадрао.*

*Тражио сам лепше цвеће,
Мирисније, руменије,
Но, какво дих наћи хтео,
Тош цветало нигде није.*

*Хој, ал' што ће теби цветак,
Хетов мирис или доја,
Над си сама жива ружа,
Ти најлепша ружо моја.*

*Желела си једну песму,
И песму ти могу дати,
Песму теби и о теби
Мако ми је написати.*

*Ход'те слатки осећаји,
Штецити се, стоштити се
Буд'те песма дајна, дујна,
Да се младост њом' занесе.*

*Хој, ал' што ће теби песма,
Шта ти изражиш од песама
Над си сама жива песма,
— Песмо моја над песама. —*

Б. Б. ч.

Бластоје Брашчић

Женско питање.

— Пише Зорка Јанковић. —

(Продужење.)

Финска.

Ибзен, Бјернсон и Стриндберг изазвали су у Финској размишљања о „друштвеној ложи“. Из тих размишљања почела се развијати напредна дела; прво такво дело било је побољшање женског образовања.

Год. 1882. отворен је први женски лицеј. Фински лицеји су школе са реалним и гимназијалним програмом.

На универзу примљене су финске жене деведесетих година. Теч. 1900. г. било је на универзи у Хелсингфору 600 студенткиња.

Странца, који путује кроз Финску,

изненађује положај жене у Финској; он сретла финску жену запослену скоро у сваком звању.

Значајно је што женски покрет у Финској руководе удружене жене свих staleжа.

Прво женско друштво у Финској, које је г. 1884. основала књижевница Lofgren носи наслов »Finsk Qvinno förening«. (Удружење финских жена) и има своје седиште у Хелсингфору. По свој земљи има своје пододборе и ради у васпитном и економском правцу. Многе су ратарске жене чланице тих пододбора. Друштво оснива разне течајеве,

држи предавања; основало је литературу за младеж; сузбија читање рђавих књига. Сваки члан члаћа годишњу чланарину од 90 fil.

Женска јавна предавања постала су у Финској врло популарна. Сироте, просте жене гацају по снегу више километара да би стигле на предавање, где ће се говорити о историји домовине, о чувању здравља, о женском питању, о господарству, о одгоју деце, о друштвеном моралу. У свему томе узимају оне учешћа; дискусије су просте, разумљиве.

Пре 20 година када је гђа Lofgren одступила са председничког места основала је закладу за девојке, које хоће да се образују на универзи.

Финска влада даје велике потпоре том друштву. Чим је председничко место заузела бароница Alexandra Gripenberg послата је она о државном трошку да путује по свим европским земљама и да проучи уређење женских стручних школа и њихове односе према народној индустрији. Затим су уређене особито добре школе за домаћице, које су спојене са народним универзитетима. Осим домаћег господарства и пољске привреде јако је развијена у Финској женска народна индустрија и она је финској жени у зимње доба корисно занимање.

Тек када је збринуто било научно и економско васпитање финске жене почело се друштво бринути да се њезин правни положај поправи.

Први кораци били су: да жене буду припуштене у разна звања, да се отклони „надмоћ“ мужа, да се обори закон по коме се девојка смела од 15 година удати, те да се то доба повиси.

Г. 1892. основано је у Хелсингфору друштво за освајање женских права — „Ovinnosakebudet Unionen“, коме је председница Anna Furuholm. Друштво иде радикалним правцем, а на јавни живот утиче публикацијама, разговорима, предавањима; подељено је у 4 одбора: литерарни, статистички, предавачки, васпитни.

„Unionen« је данас средиште женског покрета финског. Управници дру-

штва Lina Westermarck и књижевнице Dr. Maikki Friberg и A. Ernrooth издају лист »Untid« (Савременик) који се бори за права жене. Чланица R. Wetterhof уређује часопис »Hem och Samhället« (»Отачбина и друштво«) где се расправља о друштвеном моралу.

Оба та женска друштва имају јаке огранке по целој земљи и броје много хиљада чланица из свих сталежа.

Политички преврат у Финској затекао је жене добро организоване и оне су том приликом могле доћи до политичке равноправности с мужем.

Још г. 1865. имале су удове жене, које плаћају порез, активно право гласа у опћини. У цркви им је дато то право 1891. године, а године 1893. дошле су у школску управу. *Пошашно* политичко право добиле су г. 1905.

Било је то за доба „тихе револуције“, у којој су финске жене узеле жива учешћа. Са превратом, новим уставом и новим парламентом, ударен је темељ политичком праву жене.

„Изборно право« постало је највиша тежња женског удружења. Борбу за то право предводила је најугледнија финска књижевница Ph. Dr. Tekla Kultin, управница земаљске статистичке канцеларије. Није то била тешка борба. Сви фински листови писали су: „Наше жене трпиле су за нас, бориле се с нама тако, да су заслужиле највиша права.“

Цару је била предложена основа о женском изборном праву, а он је позвао к себи председника парламента Michelin-а да је објасни. Председник је изјавио, да је цео фински народ уверен да ће женско изборно право бити од велике користи за политички и социјални живот Финске, и да финске жене то право заслужују. Затим је 1. октобра 1905. године проглашен закон, којим се подељује политичко изборно право мушким и женским држављанима после навршене 24. године.

Код првих избора изабрато је 19 женских посланика. У политичким питањима иду финске жене са својим

странкама — разним смером, али у породичним питањима, у питањима права жене и детета, општег морала и хуманости раде оне посве независно, поуздано и успешно.

Први захтев жена-посланика био је: да се преудеси закон о брачном праву. Тражило се: да жена слободно управља својим иметком, да се опрости „надмоћи“ мужа, да обоје имају једнако право на децу. То се и постигло. Даље су радиле на томе, да се установи чин

здравствених инштеклорида, да се осигурају незаконита деца и матере, да се обезбеде старице, да се укине целибат женских чиновника и т. д.

Г. 1909. бирало је 54% женских бирача. То најбоље обележава успех финске жене у политици.

Благо финској жени, она је умела заслужити највише право. Благо њојзи — њезин народ је уверен да народни напредак лежи у руци *мужа и жене*.

[Продужиће се]

Порука.

— Гђици Н. М. — Сомбор. —

*Ја те још нисам ни видео, Нево,
А мис'о моја у опход те прима,
Сапушник мој се, у грудима лево,
Животом твојим пошашно занима!*

*Да ли ћу, не знам, глас твој чути икад!
— Ал' ти ми поста као сестра мила,
Можда те нећу ни видети никад,
Улога рада што нас раставила.*

*Улога рада! О, да смешна реда!
Да човек нема слободе ни воље,
И код му нешто најлепше изгледа
Мишљење туђе мора бити „доље“.*

Шабач, 4. маја 1912.

*Ал' трудом, борбом, радим нашенане
Човек се може уздићи из капа,
И ја ћу теде видети, са стране,
Тесења ружна кад дуге расцвала.*

*А сада песму у свом срцу чујем,
И шаљем шедв по књигама толим;
Ја те одавно искрено поштујем,
Здог везе с оном — коју страшно волим.*

*Ти ћеш видети пре косе свилене
Девојке миле са очима плавилм,
— Та ижљуби је много место мене
Искреним срцем, иљуцима правилм.*

Душан У. Бајић.

Ческа жена као први посланик у Аустро-Угарској.

14. јуни био је частан дан за цео народ чески и уједно триумф женског покрета. Младоческа страна је показала да сматра ческу жену као способну и напреднију од свију других народа у Аустро-Угарској, те је њу истакнуо као посланичког кандидата у Младој Болеслави и Нимбурку. Као што је прокрчио пут највишем образовању жене, давши му првог доктора жену, прву женску гимназију, тако је ето и избором књижевнице гђе Божене Викове Куњетицке доказао, да може бити она и народни заступник.

Овај избор који данас постаје хисторичним делом, изазваће решење питања, да ли ће се дати жени пасивно право гласа, кад још ни активно право није узаконено, и да ли ће се госпођа Куњетицка, која је већином од 1161 гласа за народног заступника изабрана, у опште као посланик пустити у веће.

Али било како било, тим избором је лед проломљен; чески народ је доказао, да захтева и жели, да жена имаде у политици удела, да она брани његова и своја права, доказао је, да се интереси жене не смеју делити од ин-

тереса мужевља, и да признаје потпуно ревноправност. У госпођи Виковој нашао је зацело савесног, интеллигентног за правду и права одушевљеног браниоца. После смрти вредног и незаборављеног др. Vaclava Škavde понудила је младоческа страна мандат његовој жени, и избор је сјајно испао. И ако госпођа не буде у веће пуштена, док закон жену не метне на оно место где је већ давно требала да буде, ипак се може овај избор сматрати као озбиљан експеримент, који доказује, да се женски покрет не сме више омаловажавати нити потискивати. Госпођа Куњетицка-Викова је интеллигентна књижевница, која

је написала много романа, и чија се драмска дела у народном позоришту дају. Њена шаљива игра — Сор — изазвала је и у Загребу велику сензацију.

Њена личност је врло симпатична, није ни млада ни стара, врло је љубазна и са много такта, добра је говорница и има много темперамента. На срећу нити се радо свађа нити је кокета, те као пионирка неће бити мета рђавих вицева.

У том тешком ад сјајном положају желимо јој много успеха.

Праг, 15 јуна.

Зорка Ховоркова.

Пријатељу . . .

— Гђи Цветани Гавриловићевој, учитељици. —

*Пријатељу, давно нема
Плаво небо сунце за ме,
Очи моје, очи мушне
Вечно лију сузе саме . . .*

*И клонуше труди моје
Под притиском тежих збља,
Нема више: Вере, људи
Мржња их је ошрвала.*

*А од мојих дивних снова
Створила се тужна јава:
Душевине и тродови
Преко којих ниче трава.*

*Наде срца искренога
Наде речи: Браће, друже!
Куд год крочиш свуд те само
Са оштровним дијелом смуге.*

*Ах, поштење давно паде
За врлине ко већ мари —
Пропаст зија . . . а над нама
Тавран кружи и крстари ..*

Б., 1912.

Славан Добри-Тужски

Прослава тридесетогодишњег учитељског рада Александре Поштићке.

Стапар је и опет доживео једну лепу прославу, какове његови становници још не видеше.

На предлог гђе забавиље, Милане Ђирилове, узела је Српска Женска Добр. Задруга себи за задатак, да што свечаније и достојније прослави 30-годишњи учитељски рад своје вредне прве оснивачице гђе Александре Поштићке. Женска Задруга Српкиња Стапаркиња умолила је надлежне факторе, у првом реду црквену оп-

штину, нека би и они учинили своје, како би се исказало заслужено признање врло заслуженој првој учитељици стапарске основне школе. — Као је Српска Женска Задруга дознала, да они, којима снада у дужност, да учитељици својој и своје деце, која је дугих 30 година са успехом и трпељивошћу радила, просвећујући подмладак њихов и упућујући га на све, што је лепо и сваком честитом Србину потребно,

искажу заслужено признање — кад је Српска Женска Задруга дознала, да они нећу то да учине само због тога, *што не знају да просуде, да жена и муж нису једна особа, јер не знају да просуде, да школа и политика немају и не смеју имати ништа заједничко*; прионула је двоструким жаром, како би замицао гђе *Ђурилове* што лепше привела крају. То јој је и успело, да није могло боље бити. За недељу 17. августа у 10 сати пре подне био је позван сав живаљ старостапарски, (за који се мислило, да би могао схватити значај те прославе) у српску основну школу, биле су позвате све власти и удружења.

И истина, искупио се леп број поштоватеља и пријатеља наше слављенице; једино од црквене општине не видесмо никога.

Свечану седницу отворила је поштована председница Српске Женске Добротворне Задруге, гђа *В. Св. Милића* и уверена, да је свима присутним познат значај данашњег састанка, замолила задружног перовођу и покретачицу ове прославе, гђу *М. Ђурилову*, да слављеницу у име Српске Женске Добротворне Задруге поздрави. Умне и дирљиве речи говорнице гануле су до суза готово сву присутну публику. Кратким цртама оцртала је говорница све потешкоће, које прате народног учитеља на његовом трновитом путу. Ако се баш ни за кога не може рећи, да је потпуно сретан, народни учитељ баш најмање може да ужива од онога, што свет назива срећом. Сваки слободан човек може да се затвори међу четир зида, да се сакрије од света и да исплаче свој јад и тугу, али учитељ то не може! Он мора, све своје јаде и бриге да остави пред школским вратима и да ведрa чела уђе међу децу своју, како би са што више успеха могао да врши дужност своју.

По том је г. учитељ *Л. Теофановић* прочитао свој подужи врло леп говор, у којем је истакнуо све врлине слављенице, као прве учитељице стапарске основне школе, као српске жене, српске матере и као прве оснивачице Српске Женске Добротворне Задруге у Стапару — дивећи се њеној истрајности, којом је толико година савесно и часно вршила своје дужности.

Босилка Вујица, умиљата ученица слављенице, поздравила је своју учитељицу лепим пригодним стиховима и предала јој у име Српске Женске Добротворне Задруге прекрасну киту цвећа.

После честитке наше миле *Босилке*, предала је у име Српске Женске Добротворне Задруге гђа председница, *В. Св. Милића*, слављеници леп спомен — дар — златан ланац и сат на којем је усечено: 1882 — 1912.

По том су честитали сви присутни појединце слављеници. При завршетку тек проговорила је слављеница и гушећи се сузама захвалила свима врло топлим речима пуног осећања.

Разилазећа се публика клицала је слављеници: Живела! Тиме бејаше завршен први део прославе.

Слављеници у част приредила је Српска Женска Добротворна Задруга увече истог дана забаву са врло лепим програмом, који је изведен врло прецизно и на опште допадање.

Наша омиљена председница, која заштићује интересе Српске Женске Добротворне Задруге и збором и делима, отворила је забаву красним дирљивим говором.

Мала *Јованка Балиншова* декламовала је »О мишу« од Чика Змај-Јове са много живихности.

Дражесне гђе *Вера и Даринка Недељковићеве* одсвирале су прва Ставенхагенов »Каприс« а друга Шитеов: »Што поток жубори« са природном виртуозношћу.

Трифковићева шаљива игра: »Пола вина, пола воде« приказана је на потпуно задовољство присутних. Чим је завеса лепо декорисане и елегантно намештене позорнице подигнута, поздравило је миловидну и дражесну удовицу Петровићку (*ћца Катица Поштићева*) дуготрајно тапшање. Она се показала тог одушевљења достојном јер је своју улогу одглумила са особитом вервом и грацијом. И њена саборица (гђица *Октавија Јујовићева*) није изостала ни мало за својом госпођом.

Гг. *Душан* и *Вељко Момировић* били су два сјајна партнера госпођицама. Нарочито г. Вељко као слуга изазвао је својом оригиналношћу много смеха; публика му се захвалила бурним аплаузом изазвав га неколико пута пред завесу.

Г. *Ј. Влашкалић* декламовао је *Прерадовићевот* »Пушника« врло лепо.

Јакшићеву »Поноћ« декламовао је са много разумевања и врло осећајно г. *С. П.*

Последња тачка програма »*Бошња поезије и Српкиња*« од дра *Д. Диме* изненадила је и

управо очарала гледаоце. Кад се завеса подигла и публика угледала ону језовиту лепу слику, прелетео је двораном узвик изненађења и чуђења. Пред престолом Божиње појезије, (гђца *Октавија Јујовићева*), која је изгледала као кип од мрамора исечен, одевен у бело, златом везено рухо, заогрнут плаштем од тешке свиле на глави му сјајна круна од драгога камена — пред тим кипом стајаше лепа Српкиња (гђца *Катица Николићева*) у богатој народној ношњи, у руци јој котарица шаролика цвећа, којим је китила подножје престола. Тек полако мења се лице Божиње; оно оживљује и добије мекше човечанске црте. Плава глава класичног профила сагиба се тек мало напред, као да хоће да види, ко је узнемирује у њеном рајском миру. И угледав мило лице младе Српкињице, диже се полако, достојанствено и умиљатим гласом проговара:

»Хвала теби посестримо мила,
Што си до мог трона се узвила.

Дал' те јад и вапај шаљу горе,
Тужбалице да ти уста зборе?

Је ли тешко српском роду твоме,
Је ли тежак синцир паћеноме?

У целој тој слици (осветљеној руменом грчком ватром) бејаше нешто мистична, нешто величанствена. — Многи нам из публике рекоше: Не, то нису била земаљска бића, то бејаше као с неба скинуто... Не сан, не машта, то нам се чинило тако истинито, као да гледамо небо отворено и у њему божије светитељке. Други нам опет рекоше: Та би се слика могла са много успеха приказати у Пешти, Бечу и другим великим варошима. — Ово и оваково признање најлепша је награда приређивачком одбору, у првом реду гђи *М. Ђириловој*, у чијим је рукама била режија целог програма.

Из поштовања према слављеници декламовао је (ван програма) случајно присутни бивши глумац српског народног позоришта г. *Душановић*, а по том се развила живахна игранка, која је уз пријатну забаву трајала до зоре.

Мислимо, да са успехом ове забаве може бити задовољан и приређивачки одбор и слављеница, којој поново довикујемо: Поживела још многаја на корист свог српског народа и на радост своје породице!

Гост.

*Вика оција Јујовић
З. Саломовић*

С л о г а.

*Слога је стручак
Меувелои цвећа
Кад се браћа људе
Млад је слог већа.*

*Где се слог руши
Где с' браћа не људе
Ту се сваке наде
За дугућност људе.*

*Људило се браћо
Подигнимо слогу
Што ће бити драго
И свевишњем Богу.*

Каћуна.

Д о п и с и.

Ириг, 23 августа 1912. (Споменик Милице Стојадиновићеве — Српкиње. — Излет Добротворне Задруге Српкиња Иришкиња). Познато је, како су неке српске новине у Београду са злурадошћу коментарисале случај, што камен за споменик Миличин није био готов до Видова-дне о. г. те је тога дана откривена само

биста, уз многобројно суделовање честитог народа српског из свију крајева. Неке су тај случај и *карикирале!* Нека им је на част!

Камење није приспело на време због лоше комуникације у *широшском* округу, где га је наручила београдска фирма Бертото. Власник каменолома, српски сељак, *покр'о је двоја кола*

тамошњих сељака под тежином камена, те се остали сељаци устручавали, да доведу камен до железничке станице, која је прилично далеко. Тако је камен приспео у Београд тек трећи дан *после* прославе, а требао је приспети месец дана раније. Бертото га је сместа послао у Раваницу са момцима, који су пуне три недеље клесали и исклесали заиста врло леп споменик, којим се могу подичити наше Српкиње.

Исти се састоји из темеља од два квадратна метра, метар дубљине од печене ципље. На њему четир велика квадратна камена, на овима пети, ужи, на овоме пирамида, са лепом орнаментиком, вешто исклесаном лиром и натписом „*Милица Српкињи — Српкиње 1912.*“, на пирамиди бронзана биста.

Бисту је израдио честити српски вајар Јован *Пешић* из Београда, а ливена је у Прагу.

Биста је заиста дивна. Не зна човек, шта би пре гледао: да ли оне Миличине велике, са њалачке очи, да ли онај израз сете и паћеништва на лицу, тако уметнички израђен — погођен. Или оне скромно сплетене витице Миличине бујне косе, па усне, са јединственим меланхоличким осмехом. Или снажан врат и плећа, (као што га описује наша врла књижевница Милева Симићева) па онај покрет главе, како гледа на свој Врдник.

Заиста се вајар *Пешић* може поносити овим својим делом, а богме и ми.

Па цео овај лепо споменик израдио нам је г. Пешић за циглих 2.200 К. Темељ је стао 250 К. Остали трошкови око 200 К. Свега 2650 К. Задруге су приложиле око 1800 К. Наша задруга око 400 К, које од забава, које од добровољних прилога, скупљених у Иригу. А 420 К скупиле су наше вредне чланице и девојане са крајцарашким кутијама и распродајом карата разгледница са ликом Миличиним од честитог српског народа на сам дан прославе — Видов дан у Раваници. Кроз који дан изнеће се пред српски свет тачан рачун.

У прошлу недељу уприличиле су чланице наше Женске Задруге излет у Раваницу, положиле венац на Миличин споменик, те исти фотографисале за књигу „*Споменицу*“, која ће се ускоро почети штампати. Честити и врли наш пријатељ и игуман манастира Раванице, г. Сергије *Пошић*, предусрео нас је са искреним српским гостољубљем, приредио нам лепу закуску, те смо у угодном и пријатном разговору про-

вели то после подне и растали се с њиме желећи му од Бога здравља, да још много година ужива у пријатељским осећајима својих многобројних познатика, које је овако својски, са својом само њему сродном предусретљивошћу јако задужио, и да нам чува и Миличин споменик.

Чујте и ово: Наша покојна Милица, паћеница за живота, постала је „*Царица Милица*“. Народ ју је »прекрстио«. С дана на дан долази наш свет из најудаљенијих крајева, да види споменик. Прекрсте се, целивају, те наше ратарке говоре: „*Ево нам и царице Милице!*“ Како је била лепа! Бог да прости! Нека је поред цара Лазара. Сада су ту обоје“. Овако народ чита речи „*Милица Српкиња*“. Па добро је и ово. Беше она заиста Српкиња, као и царица Милица, у љубави према народу своме и раду за њега.

Неки замерају, што смо подигли споменик, требали смо — веле — тај новац потрошити на нешто друго, нпр. купити кућу у Врднику за „*Српски дом*“. Ми велико: Свака кућа је у Врднику српски дом. А какве осећаје изазива један споменик у нараштајима — неоцењене је вредности. Била би и Милица заборављена, као и многи сироти књижевници.

Сада ћемо настојати, да дичног „*Змаја*“ на пролеће пренесемо на Венац Фрушке Горе више Ирига, па да се народ и тамо састаје на Ивањ-дан, на доглед Бачкој, Банату, Авали и босанским планинама. *Змај* је певао, па нека му птице и народ певају, на гробљу ово не приличи ради других ражалашћених.

Стева Јаглич.

Врањево (Арач). (*Јавно предавање*). Добротворна женска задруга Српкиња у Врањеву одржала је о св. Илији 20. јула о. г. ванредну седницу и јавно предавање у сврху упознавања и ширих слојева грађанства са радом и задатком овог удружења. Тога ради позвала и умолела је г. Васу Стајића, професора српске учитељске школе сомборске, да одржи једно такво предавање. Г. Стајић се одазвао томе позиву, те је реченога дана у јако посећеној седници — школска дворана, у којој је одржано предавање, била је препуна — примљени задатак на свеопће задовољство извршио.

Поред хуманог задатка наше добротворне женске задруге, као главни циљ истакли смо

културни задатак њезин: неговање лепих домаћих производа веште српске жене, чији радови данас на свима изложбама односе награду и признање и старање, да ти радови непосредно из прве руке дођу у велике творнице и престоничке радње, те вредној радници осигура и достојну награду. Овај главни задатак нашег удружења врло лепо нам је разложио г. В. Стајић у своме подужем говору истичући важност сваког удруживања и груписања код нас Срба уопће, а поглавито оних, која овако племенитом и напредном циљу служе, као што је изнешени главни задатак ове женске задруге. Сталним састајањем отменијих саратарима ствара се лепа стаза за заједнички рад и развија се смисао за лепши живот, место оног ситног живота, сплеткарења и свађања. Изјавио је велику радост своју, да ово удружење схваћа дух времена и захтеве данашњег напредног доба, те истиче за циљ свога рада живо добротинство: да посредовањем при продаји радова и осигуравањем што веће награде радници, укине неправду и одбаци разне паразите, који се ради велике зараде при препродаји, отимају те радове, живим добротинством, подстицањем на рад уз достојну награду задруга ће убрисати многу сиротињску сузу и осигурати им бољи живот.

Истакао је ово живо добротинство, на супрот оном мртвом добротинству, делењу милостиње, које је у много случајева повод свађи међу онима који деле, а изговор разних порока код оних, којима се подељује.

Са пуно одушевљења разложио нам је и васпитну сврху предстојећег нам рада: обавештавање радница о природи њихових производа и развијање укуса њихова унашањем нових савремених мотива у радове им, но пазећи да се из њих не изгубе битне особине народног обележја.

На свршетку препоручио нам је, да се у задрузи прочита летопис Матице Српске: „Српски народни вез“ од Јелице Беловић — Бернадзиковске и чланак: Српски фолклоризам од Драгутина Никострија, даље, да оваке седнице са јавним предавањем и надаље одржавамо, па је уверен, да ће рад ове задруге, уз слогу, марљивост и истрајност чланова, за кратко време лепим успехом крунисан бити. Предавање је пажљиво саслушано, а на крају предавач је поздрављен са бурно, живе!

— Наша женска задруга броји тек неколико недеља од постанка и почетка рада свога, па ево добротом г. В. Стајића већ нам се пружила прилика, да са радом и задатком овог удружења упознамо и шире слојеве нашег грађанства, те прокрчимо пут задрузи, да својим снажним моралним утицајем сакупи у окриље све искрене пријатеље овако племенитог и родољубивог рада. Хвала му!

Врањево.

А. Милетић.

Рума. Драга моја Марта! Познато ти је да смо и ове године били у бањи аранђеловачкој, но ове године бависмо се тамо много дуже но иначе, узрок ћу ти после саопштити. Пошто ти се досад само у кратко увек јавих одонуд, то ћу ти овом приликом опширније описати моје врло пријатно тамошње бављење.

Дакле прво о самој бањи: Аранђеловачка бања или Кисела вода, а зову је и Буковик је врло лепо место, парк — којег је пок. књаз Михајло подигао — је јединствен у целој Србији, многи, који су у Рохичу (Шгајерској) били веле, да је парк у Аранђеловцу много већи, много лепши са оним красним правим алејама.

У самом парку стоји двоспратна величанствена зграда »старо здање«, коју је зграду такође пок. кнез Михајло подигао себи за летовање, а која се после преоправи за станове. У самој тој згради има преко 40 лепих видних соба, велика трапезарија, особито лепа сала за забаве. Изван парка је назидана лепа зграда (ново здање) такођер са преко 40 соба.

Вода је кисела изванредно добра, освежавајућа, има два извора у самом парку.

Неколико година посећујем већ ову бању, и никад се не могах решити да се попнем на »Букуљу« планину, која се диже одмах поред парка, — но овог пута се нађе друштво одушевљено, и за час се договорисмо и пођосмо.

Пењали смо се доста тешко, путеви нису искрчени, но добра воља наша даде нам снаге и ми се попесмо на врх Букуље. О изгледу оданде с' врха, драга Марта, не могу ти писати све што сам видела, имам и сад пред очима, али израза за то немам. Видесмо Авалу, Космај, рудничке, ваљевске планине, планину Венчац, мајдан мрамора) као у магли нам се указа орашачко брдо, где је 1804. године био Карађорђевог устанак, видесмо сасвим близу Тополу са величанственом црквом коју је садањи вла-

дар Србије Њ. В. краљ Петар дао назидати и у коју је већ и пренео кости родитеља и жене му. Видосмо село Бању, где су сељаци основали задругу — подрумарство — вино је овде врло добро.

Не могу ти, драга Марта, описати све потанко шта и какво богатство лежи скривено у тим планинама, Србија је тако богата у рудама и изворима.

После подужег одмора вратисмо се (600 метара висина нас је и уморила).

На самом подножју Букуље стоји црква која је пре 700 година сазидана, мала, ниска са узаним прозорима и вратима. Та је црква онда зидана, када су потиштени Срби кришом морали слушати службу Божију а коју нису смели ни звона огласити. С десне стране иза оградe црквене виде се неки стари гробови, рекоше ми, да су то гробови оних побијених који нису хтели пристати уз устанак.

Но да те не бих дуго морила мојим писањем, хоћу још у кратко да ти опишем долазак Њ. В. краља Петра, који је из Бање Ко виљаче свртао у Аранђеловац. Сам дочек је био срдчан, искрен, одушевљен. Сељаци, купалишни гости, Аранђеловчани, деца, гарда и музика стајаху на платоу са осмехом на лицу, душа им свима беше оцртана у том осмеху.

Госпође и девојке напунише терасу. Са терасе сам имала диван изглед, гледала сам гарду краљеву, која је састављена из самих кршних здравих момака, поред њих стоји барјактар још са главом виши од свију осталих. Застава му се лепрша, он гордо погледа у њу, сунце је своје топле зраке упрло на главу барјактара, он се заклони иза заставе, учини ми се и нехотице да гледа и у небо, јер у исти мах и ја погледах тамо па помислих: Вера је у Бога.

Краљ — чим сиђе — прими рапорт, затим се упути сељацима, пружа им руку и са сваким проговори по коју реч, приђе групи купалишних гостију, запита их: Од куда сте Господо? Радујем се, да овамо дођосте да се разонодите. — Сваком је знао коју умиљну и искрену српску реч рећи. После свега приђе му купалишни лекар, поздрави га добродошлицом, па међу осталим рече, како је сретан, а и сви присутни, да може поздравити и овде унука великог Карађорђа.

Зори се живе! то одушевљено клицање пратило је Његово Величанство краља и симпатичног од свих обљубљеног престолонаследника Александра у стан њихов. Живели!!!

Много бих ти још што шта могла писати, драга моја Марта, срце ми је тако пуно утисака, — но други пут, али држим да те импресије и не ћу никад моћи описати, но да их могу фотографисати, па да ти их пошаљем да их видиш, да их разумеш, па да се са мном заједно одушевиш. С Богом! Љуби те твоја

Илка Ђукић. Дивна.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Т е м и ш в а р.

Српска Женска Добротворна Задруга у Темишвару одржала је 21. маја (3. јунија) о. г. своју главну скупштину.

Из извештаја тајникова о раду управног одбора у минулој години саопштавамо ово:

Српска Женска Добротворна Задруга у Темишвару навршава за који дан дванаест година својега опстанка.

Да је ова задруга за дуго низ тих година могла не само непрекидно постојати него непрестано развијати се и напредовати, доказ је да је ова установа потребна у овом месту и да је треба одржати.

У минулој 1911. год. држао је одбор седам које скупштинских које одборских седница и решио је око 50 предмета, који се су односили на приређење забаве, примање чланова, дељење милостиње и друго.

Задруга има 14 почасних чланова и 108 чланова потпомагача. Покровитељ је задруге преосвећени г. епископ др. *Георгије Лешкић*. За нове чланове уписале су се госпође: Емилија Венцел-Субић, Лепосава Пилић и Станка Барбуловић.

И прошле године приредила је задруга бадње вече за Привредникове шегрте у епископском двору. При истој свечаности изволео је присуствовати преосв. г. епископ Георгије, архимандрит Бездински Исак Дошен, архимандрит др. Георгије Зубковић, игуман сенђурачки Стеван Николић, прота Јован Новаковић, парох Илија Белеслијин, многе задругарке и гости. Шегрте су поучили сам преосвећени госп. епископ и фабрички парох Илија Белеслијин. Госпође су даривале шегрте орасима, колачима, јабукама. Подељено је преко 100 вунених кошуља. И ове године оденула је задруга многу сиромашну

децу овдашњих српских школа и утрошила је на то око 500 К. Прошле зиме уживало је шест овдашњих српских сиромашних породица у благодати бесплатнога млека, које је подељивало овдашње друштво за давање млека месној сиротињи, а којег је друштва члан и ова задруга. Чланице ове задруге купиле су прилоге на овдашњим гробљима о католичким задушницама на цели лечилишта за туберкулозне и прикупиле су знатну своту.

Задруга је прошле године приложила 50 К српском народном позоришту у Новом Саду, 25 К на ђачки алумнеум српске учитељске школе у Сомбору. На потпору местне сиротиње подељено је 172 К. Стални даривачи ове задруге били су као увек тако и прошле године: српска православна црквена општина у Темишвару граду и у Темишвару Фабрици и овдашња »Рафинерија«.

И прошле године приређен је парастос умрлим члановима задруге којом је приликом чинодјејствовао почасни члан задруге пречасни госп. Јован Новаковић прота, уз припомоћ прот. капелана Јереја Ивана Прекајског, на чему им се и овом приликом изриче благодарност задруге.

Најлепши пример родољубља и самопрегора учинила је задруга у том, што је прошлих месецеја одустала од приређивања своје забаве, него је припомогла приређивању забаве овдашњем српском певачком друштву, продавањем улазница и учинила је то, да је та забава морално и материјално успела. Друштво је том приликом добило близу 1000 К чистог прихода, чиме је знатно учвршћен опстанак те врло потребне установе за нас овде.

Према извештају благајниковом било је у години 1911. примање 3951 К 10 п., а издавање 3945 К 17 п. Стање штедионичких улога било је крајем године: 5052 К 83 п. За прегледачице задругиних рачуна буду изабране: гђа Паулина Недић и гђца Даринка Таназевић.

Задружним члановима познато је било, да је покровитељ ове задруге преосвећени г. епископ Георгије произвео неколико ђака овдашњих средњих школа за чтеце, да би их тиме већма привезао за цркву и научио љубави према цркви. Српске мајке у овој задрузи, чију је децу преосвећени г. епископ произвео за чтеце, потпомогле су га у том послу, те закључише да о

трошку задружне благајне набаве један стихар за чтеце у вредности до 150 К.

Скупштина је решила да задружну готовину, коју је до сада држала на приплоду у једном месном несрпском новчаном заводу, отуда извади и у Темишварску Српску Штедионицу уложи. На предлог управнога одбора учинила је прилог од 100 К из друштвене благајнице за српске школе у будимској епархији. Осим тога приложиле су задругарке, које су у седници биле, још 88 К, а овластиле чланове: гђе Даницу Прекајску, Стану Барбуловић и гђицу Ану Пutnik да купе прилоге на горњу цели.

Леп венац овдашњих младих Српкиња изјавио је пред овом задругом своју племениту намеру да у месту оснује Српско Девојачко Коло и умолио је ову задругу да га прими у своје закриље. Задруга се овој жељи радо одазвала и распитала се код некојих добротворних задруга о томе, на који начин се тамо основала Девојачка Кола. Извештаји су гласили, да се така Кола оснивала на основу штатута дотичних добротворних задруга, ако је за оснивање таквих Девојачких Кола било подесних одредаба у истањутој цели задруга и ако је оснивање тога Кола могло ући у оквир тих цели. Будући је штатут ове задруге грађен у тако доба и под таким приликама, када се у круг деловања друштвенога могло узети само најпотребније, да би се уопште дошло до одобрења штатута, те по томе нема у штатуту подесне наредбе у које би могло доћи оснивање Девојачкога Кола, то је задруга за сада у том питању застала, и умолила председницу, да се и о оснивању тога кола са преосвећеним госп. епископом, као покровитељем ове задруге досаветује.*)

Прорачун задруге за г. 1912. буде овако утврђен: I. примање: Чланарина 400 К, ванредно 200 К, од беседа 300 К, од камате 100 К свега 1000 К; II. Издавање: Одело школској деци 500 К, Привреднику 30 К, учитељском алумнеуму у Сомбору 20 К, потпора културних установа 50 К, шегртско бадње вече 50 К, претплата 10 К, сиротињи 160 К, непредвиђено 50 К; свега 870 К.

При обнови часништва и одбора буду једно-

*) Сва она добра, која по правилима оваких задруга могу чинити госпође, могу и девојке, као њени чланови и онда се не треба плашити ни девојке одвраћати од снажнијег и већег рада око своје просвете, јер то све иде у прилог задружне цели.

гласно на три године изабрани ови чланови: за председницу буде изабрана досадашња многогодишња и заслужна председница гђа Меланија Јанковићка рођ. Захаријевића, која је према својој породичној традицији и друштвеним везама предестинирана да буде начелница ове за друге, којом је већ много година са пуно такта и великим одушевљењем управљала. За подпредседницу буде изабрана гђа Даринка Унтерајнорова рођ. Стевановића члан овдашње старе угледне патрицијске српске породице, која је показала, да поред обиља своје спољашње лепоте има и лепогу душе као и добре и одушевљене Српкиње. У управни одбор буду изабране гђе: Марија Новаковић, Марија Ђаковић, Христина Живановић, Савета Недић, Зорка Сандић, Олга Јовановић, Зорка Јовановић, Марија Поповић, Милица Крајован, Јелена Мучалов, Катица Дудин, Мила Терзин, Катинка Славнић, Зорка Ајваз, Катица Ненадовић, Даница Прекајска, Тереза Деметровић, Савета Павловић, Амалија Арсеновић. За благајника буде досадашња гђа Софија Берића а за перовођу буде и даље биран Душан Берић, учитељ.

Душан Берић

Сегедин.

Добили смо рачунски извештај Добротворне Задруге Српкиња у Сегедину, за прошлу 1911. годину, који је прочитан и одобрен у редовној скупштини од 22. јануара (4. фебруара) о. г. По истом рачуну било је за прошлу 1911. годину примање: 1474 К 71 пот., а издавање: 746 К 81 пот. те је према томе пренешено на рачун 1912. године 727 К 90 потура. У задрузи има свега 8 чланица а председница им је гђа Вилма пл. Јеремић, а тајник г. Јован Ђ. Ђосић, учитељ. Чланице су: г-ђе удова Емилија Јована Сремца, Вилма пл. Јеремић, Ана Шевић, Јулка Мајска, Ана Павковић, Јелка Телеки, удова Марија Јаникијевић и Н. Недељкова, а плаћају годишње по 6 К чланарине. Но зато су врло вредне чланице, јер су скупили добровољна прилога за ту годину 322 К и добиле 100 К добровољна прилога од г. дра Ману. Остали је приход потекао из прошлих година, а нарочито од интереса (620'88 К) на стечени капитал. — Издато је пак по 120 К годишње припомоћи Н. Рамадановићи и Софији Грујић; 75 К Марини Тодоровој; по 48 К Олги Дамјановићевој и Сиди Радовановићевој; Шандору Ристићу и Михајлу Владисављевом по 24 К. — Привреднику у Загребу 55'20 К. — За одело сироте деце: 52'86 К; за огрев: 18 К; остало на послугу, разне прилоге, канцеларијски паушал и новине.

Даринка Буља:

МОЋ ЛЈУБАВИ.

(Слика из народног живота.)

Посвећено светлој сени: Милице Стојадиновић-Српкиње.

Лепи Миле лежао је у тешким мукама, већ данима нити је шта јео, нити је спавао. Уз њега је брижна мајка села, блажећи му љуту ватру, брише зној са чела.

Чедо моје — вели мајка — да л' да зовем твог бабајка? Тек ћеш њему штети рећи, шта ти смлати тол'ко душу? Чедо моје! Зеницо моја! Човек човека боље разуме; ти се можда и стидиш да повериш срце, својој старој мајци. Сеја ти се удала; брат ти служи војску, па ти је

валда и тешко овако у самоћи, с нама старима. Реци ми сине, шта желиш? Шта ти фали? Шта те боли?

Немој мајка звати бабу; ни он не ће знати лека. Баба горке сузе лије, које мајка вешто крије. Ах, муке су, мајко моја, тешке муке, пресвиснућу од големе туге. . .

Зар је туга, што ти душу тако мори? Ох, та пати мајка твоја, гледајући како се трзаш и од бола леден знојиш. Дај, да ти, чедо, мајка метне своју руку на главу. . . мајчина је лака рука, нестаће за часак мука.

Јесте, мајко, твоја рука слатка, мила, често ме је излечила. Али овој бољи, сада

нема лека, умреће ти синак, јадан, млада века.

Миле, душо, реци мајци, шта те тако љуто тишти, кад на црну смрт помишљаш? — Далеко јој места било. — Мајка уме ране видат', само реци... ах, та лако би дала и живот свој, само да ублажи терет твој.

* Као што се не можеш винути к небу, као што не можеш скинути звезду, тако мајко, не можеш ни мени помоћи, јер, без моје Смиљке, живот ми је црн, тежак, пуст и несносан... Зато, мајко мила, спремај покров сињу...

Авај, сине, очи моје, мој соколе и голубе! Имаш своје родитеље, милу сеју и брацику... Па, зар ова четир топла срца, што за тебе бију верно, нису кадра да замену оно једно, срце њено?! Зар баш цело твоје биће, зароби ти та девојка? Та невера... несрећница... твојој души проклетница... Зар да она, недостојна, руши мира и покоја, међу нами рођенима? Немој тужит'... куни! Клећу!.. ах, свагда је ја проклећу: да Бог да је сунце јарко, не грејало више жарко...

Немој, мајко, тако, ... није ни њој лако. За мном труне, вене, гине, силом пође за недрагога, отац јој је жељан блага, те нагони јадну Смиљку, да у тузи и несрећи, траје дане, живот цео.

Ах, не веруј мили сине, ти не веруј вештој змији. Једно мисли и осећа; друго лаже теби, сине; треће вели оцу своме; слатко гуче веренику, јер јој годи сјај од злата; лаже тебе сирмака Воли она сомот, свилу, нег' да иде у надницу... Веруј мени, старој жени, знала сам јој мајку њену; била је иста, така, лака, сваком момку нешто рече, док за газду

не утече. Силне их је преварила, док јој богат најзад дође, те за њега радо пође. Исто тако лагала је, као и ова Смиљка теби... ах... така је... без срца је... ах, ниска је... опака је...

Стани!... Мајко!... Не говори, тако ружно ти о Смиљци. Ако јој је мајка, тако подла била, моја је добра Смиљка, она је верна, мила...

— Ту куцаће тихо, прекине му речи, врата се отворе, и, „она“ улети. Беше као Ђурђевак, бела, нежна, чиста... око јој се верним, топлим сјајем блиста. А из младих груди оте јој се крик, спазив болна Мила, његов бледи лик.

Миле, мој једини, само тебе љубим, не ћу за недрага, не ћу да га грлим...

— Миле сав оживе, скочи са постеље, избледеле руке око Смиљке свије.

Како рече, Смиљка, волиш са мном мрети, нег' с недрагим живети? Па, добро, мрећемо... боље и умрети, нег' полако жив венути...

— Једна рука уздрхтала, спусти се на мрамор чело, млада девојчета... а дршћуће усне, у старице мајке, мрмљајући, покајнички тихо, кроз сузе се је два чуше:

Смиљка! кћери моја!... Зашт' о смрти збориш? Твоја једна реч'ца, излечила ми је Мила... а, благослов ево: Жива... срећна била!

— Мајка благосиља, срећним осмејком, наднела је руке, тад' над својом децом. — Шта ћу даље рећат', срећу превелику, опроштај оца јој, круниса им срећу.

Вилово, 14. (27.) маја 1912. год.

ГЛАСНИК.

Друштвен патрон, Мала Госпојина, многих Добротворних Задруга Српкиња, прославиће се и ове године свечано и побожно, па тако ће и *Доброшворна Задруга Српкиња Новосашкиња* тога дана после св. литургије приредити у св. саборној цркви свечан парастос својим упокојеним чланцима и добротворима, а по том ће се у

свечаној гимназијској дворани осветити свечарска водица и пререзати славски колач, којом ће приликом бити задружна кума сама подначелница друштвена, г-ђа *Марија Хаџи-Гавре Плавићка*.

Надамо се лепој и многобројној посети.
Верени и Венчани. Г-ђица *Госпава Врањеш-*

вићева из Добоја, венчала се с г. *Костом Маринковићем* из Добоја 8. (21.) јула 1912.

Г-ђица *Мара* кћерка Мите *Радосављевића* трговца из Н. Сада, верила се с г. *Ђорђеом Малешашићем* подбележником из Надаља

Г-ђица *Станка Јовановићева* из Вел. Бечке-река, верила се с г. *Николом Штанковићем*, трговцем из Меленаца.

Г-ђица *Мара Јосимовићева*, кћи Милена и Анке Јосимовића гостионичара из Руме венчала се 1. јула о. г. с г. *Александром Борисављевићем* глав. књиговођом фирме Месаровић и Павловић у Београду.

Г-ђица *Зорка Манојловићева*, кћерка пок. честитог овдашњег књиговесца Милана Манојловића, верила се с г. *Мишом Грујићем* овдашњим младим трговцем и ћурчијом

Г-ђица *Софија Алексићева* из Панчева, венчала се 19. августа (1. септ.) о. г. с г. *Штеваном Имреи*, ц. и кр. поручником.

Г-ђица *Мила пл. Војновић*, кћерка г. Владе пл. Војновића, поседника и трговца из Бачког Фелдварца, верила се с г. *Александром Мошоринцем* подбележником оштинским у Госпођинцима.

Г-ђица *Јелена Поповићева*, кћерка г. Симе Поповића, бившег министра просвете краљевине Црне Горе и Брда, сада станује у Београду, верила се с г. *дром Тихомиром Оштијићем*, првим секретаром Матице Српске и бившим професором срп. вел. гимназије новосадске.

Г-ђица *Бојана Стефановићева* из Вел. Бечке-река, наша претплатница, верила се с г. *Драгушином Шевичем*, богословом и сином пароха сегединског г. Лазара Шевича.

Г-ђица *Милева Кулусаревић* из Ковина, верила се с г. *Јованом Павловићем* из Баваништа.

Четворо Привредникових сватова. У месецу јуну о. г. венчала се у једну недељу четворо Привредникових које питомца које питомица и то: 1. *Јулка Раданчевићева* штићеница г-ђе Лепосаве Ж. Станића из Вуковара са тамошњим младим трговцем *Тошом Џајиновићем*; 2. *Милорад Шајбер*, кројач у Срп. Итебеју венчао се са кћерком *Николе Мркишића* из Итебеја; 3. *Јосфа Шикић*, гостионичар у Слатини, венчао се са *Љубицом Продановићевом* из истог места; 4. *Максим Тапавац*, кобасичар у Белој Цркви, венчао се са *Милицом Гојковићевом* из Беле Цркве. Тако се полако отпочела савијати нова гнезда средњег сталежа трговачког и занатлијског реда, које је наш Привредник однеговао и подигао.

Долазак принцезе Јелене. Београдске новине говоре, да ће принцеза Јелена 10. септембра о. г. по ст. к. доћи први пут у госте своме оцу краљу Петру, заједно са својим супругом *великим кнезом Јованом Констаншиновићем*. С њима ће доћи у пратњи још два руска кнеза. Гости ће се задржавати у Србији 20 дана. Првих 10 дана бавиће се у самом Београду, а других 10

дана путоваће мушки гости по унутрашњости Србије, куда ће их пратити престолонаследник Александар.

Поклон принцези Јелени. Женско Друштво у Београду спремило је и послало на дар јуна месеца о. г. принцези Јелени једну целу собњу гарнитуру од пиротских ћилимова, за које се принцеза топло захвалила.

Споменик српској добротворци. Друштво „Просвета“ у Сарајеву решило је у својој јулској седници о. г. да подигне споменик о народном трошку великој српској добротворци *Мис Павлији Ирбијевој* и заслужила је.

Нова забавиља у Жабљу. Политична општина варошице Жабља, близу Новог Сада, изабрала је за забавиљу, г-ђицу *Славку Дамјановићеву*, кћерку г. Светозара Дамјановића, професора учитељичке школе у Сомбору, која је досад била заменица вероисповедног српског забавишта у Панчеву. Честитамо општини, јер је добила ваљану и одличну учитељску снагу, а и г-ђици Славки, која је добила прилике, да стално развија своју способност и љубав према српским малишама.

50. годишња прослава. Српска Читаоница у Старом Бечеју навршила је 50 година свога постанка. Тај догађај прославила је читаоница у недељу 19 августа (1. септембра) о. г. на свечан начин. Пре подне у 11 сати одржала је свечану седницу, а увече је приредила забаву с *игранком*, у корист своје благајне. На забави су суделовале три српске месне певачке дружине: црквена, занатлијска и ратарска.

Изборно право женскиња у Угарској. Познато је, да се у Угарској спрема нов изборни закон за земаљско заступство. Како се у западним европским државама живо заузимају и женске да добију своје изборно право и како су у неким крајевима и успеле у том: то се и у Угарској, баш поводом новог изборног закона, заузеле интелегентније и самосталније женскиње, да се у новој изборној реформи даде и женска право гласа у народном заступству. И успеле су толико, да се већ спрема међу заступницима земаљским нарочита комисија, која ће у том погледу донети предлог, по свој прилици, повољан за женску страну.

За школе у будимској епархији стигао нам је и IX исказ о прикупљеним даровима за грађњу 14 школских зграда у тој епархији. По истом списку, утукло је на ту цел до 24. јула (10. августа) о. г. 97.324 К 28 пот. а потреба је: 103.000 К. Према томе не достаје још 6000 К, те се умољавају сви, којима су из те епархије достављени табаци за прикупљање, да их врате заједно са скупљеним свотама најдаље до 1. септембра о. г. па макар и празни били, тек да се једном доврше рачуни и извештаји за то прикупљање.

Добротвори туђих народа. И други народи имају своје добротворе, као и ми своје, само

што већи и богатији народи имају и своје веће и богатије добротворе. Тако читамо, да је скорим умро у Бечу један јеврејски велики добротвор, неки *Јосиф Шницбергер*, који је оставио својем народу 2 и по милијуна круна на јеврејске добротворне цели. У Француској је пак, у Паризу, умрла скорим удовица богатог милијунара *Едварда Андреја* и оставива је сав свој иметак својем народу на његове просветне и добротворне сзрхе. А имање јој износи у некретнинама 30 милијуна круна (франака), а у готовом новцу толико, да носи годишње 600 хиљада круна камате. Зато су ти народи и одмакли толико напред, што имају тако великих и тако дарежљивих богаташа.

Ч И Т У Љ А.

† **Христина Косић рођ. Шевић**, добра и умна мати, гђе *Даринке Буље*, наше сараднице и књижевнице, упокојила се 7. (20.) јула о. г. у 66. години живота свога у Београду, куда се скорим преселила са супругом својим, г. Пером Косићем, умировљеним надконтролором вароши Вел. Кикинде. Покојница беше сестра од рођеног ујака Илариона, Косте, Лазе и Димитрија Руварца, а сестра од тетке пок. владици Платону Атанацковићу. Отац покојничин беше Тодор Шевић, један од одличнијих учитеља вел. кикиндских. Остао је у животу још једини брат Лука Шевић, трговац у Вел. Кикинди. Ми жалимо тако одличну Српкињу и примерну матер и изјављујемо саучешће нашој гђи. Даринки, а покојници довикујемо: Вечна ти памет!

† **Наталија Ендреди**. Изгубисмо једну од највреднијих читалица нашег листа, која га је пратила и за њ се интересовала од 1. броја 1886. г. кад је почео излазити, па до последњег 7. и 8. броја о. г.; изгубисмо родољубиву Српкињу *Наталију Ендреди рођ. Поповић* из Новог Сада. Умрла је 4. (17.) јула о. г. у Темишвару, у 67. години живота где се по смрти мужевљевој преселила. За њоме жали сестра Мемке Стојковићке, син Жигмунд, кћи Софија и 7 унучади. Вечан јој помен!

† **Еуфимија Добричић**, мати госпође Катице Стефановићке и Олге дра Јована Максимовића, професора и књижевника из Београда, упокојила се 27. јула (9. августа) о. г. у Београду у 91. години живота. Лака јој била црна земља!

† **Софија Поповић рођ. Радић**. При закључку листа добисмо тужну вест из Приједора, да се тамо 25. августа о. г. упокојила *Софија Попо-*

вића, супруга одличног свештеника и књижевника тамошњег Милана Поповића а сестра Милосаве Нинчићке, бивше учитељице Јосифовачке и Теодоре Шушљићке, садашње учитељице сарајевске. Пок Софија је тек у 30. годину ступила и оставила за собом ојађеног старог оца Саву, супруга, свекра и свекрву и четворо мале дечице. Бог да јој душу прости!

† **Удова Евица Марковић рођ. Бојић**. 5. (18.) јула о. г. упокојила се у Новом Саду старица *Евица Марковићка*, супруга пок. пароха новосадског Јована Марковића, у својој 94. години живота. Мир пепелу њену!

† **Марија Палић**, кћерка Мите Палића трговца панчевачког, преминула је 6. (19.) јула о. г. у својој 16. години млађаног живота. Нека Бог прими добру душу млађане Маре у рајска недра своја, а тужном родитељу изјављујемо наше саучешће.

† **Стеван Поповић-Вацки**, бивши уредник „Заставе“ и бивши посланик на сабору краљевине Хрватске и Славоније, напрасно је преминуо у Костанцу на Боденском језеру у 67. години живота, где су га и сахранили. Није се никад женио и нема ни с које стране блиских рођака, а имао је лепо имање, па смо извештени из јавних наших гласила, да је покојник оставио све своје имање, које се рачуна на 200 000 К, Српској Краљевској Академији наука у Београду под условом, да се капитализује, док не нарасте на 500.000 К (или динара) и онда да се приход од тога троши на потпору уметничке струке у Срба. Вечан му спомен!

† **Давид Миланковић**. У Загребу је преминуо августа о. г. у 79. години свога живота велики Србин и добротвор народни, *Давид Миланковић*, веран садруг гђе *Марије Миланковићке*, одборнице Загребачке Добротворне Задруге Српкиња. Он је родом из Даља, а као приседник краљевског стола седморице преселио се у Загреб, па тамо и довршио свој земаљски живот, који је окитио својим лепим добротворством. Деце није имао, а сетио се и своје родбине. Имање своје од 240.000 К распоредио је овако: По 2000 К оставио друштву »Привреднику“, Матици Српској у Новом Саду, Срп. Нар. Позоришту у Нов. Саду, Фонду св. Саве у Карловцима, Српској Школи у Загребу, Добротворној Задрузи Српкиња у Загребу, Срп. Академском Потпорном Друштву у Загребу и Срп. нар. школи у Даљу. По 200 К оставио је пе-

вачким друштвима: Балкану и Његошу у Загребу, Срп. Читаоници и Срп. Соколу у Загребу и Срп. правосл. цркви у Пожези Оставио је неке легате деци снаје његове и деци сестре своје. Оставио је доживотни ужитак својој супрузи, а преостатак од 120.000 К оставио је као штипендијску закладу за Србе правосл. вере, који ће слушати правне науке. Заклада ће носити име покојника и супруге му Марије, а руковаће њоме срп. правосл. црквена општина у Загребу. Слава му, и вечан помен!

Стеван Илијћ. Врла председница старофутошке Добротворне Задруге Српкиња, гђа *Милица Илијћ*, изгубила је на појутарије Петрова дне свога садруга *Стевана Илијћа*, угледног трговца и поседника футошког у 64. години живота му. Покојник је заузимао у Ст. Футогу и у народу видно место. Беше многогодишњи председник православне црквене општине, члан Матице Српске, у опште покојник се заузимао жуво за све јавне хумане и просветне установе. Народ је при укупу многобројно учествовао и одао покојнику достојну пошту. Два свештеника опростили се с покојником у лепим говорима у којима су оцртали заслуге покојникове. Покојника оплакује верна супруга председница женске задруге и остала родбина. Изјављујемо вредној председници Милице наше саучешће а покојнику нека је вечна памет!

† **Др. Арон пл. Војновић.** У Старом Бечеју упокојио се 18. (31.) августа о. г. у 80. години одлични и угледни Србин, адвокат, др. *Арон пл.*

Војновић. У млађе доба заузимао је покојнику свим јавним народним пословима начелна места. Беше члан Матице Српске, члан срп. нар. позоришта, а у своме родном месту, Ст. Бечеју, сматран је за вођу народног, чији је савет мериодаван био за све јавне послове општинске. Вечан му спомен!

† **Шандор Поповић** поседник, посланик на земаљском сабору краљевине Хрватске и Славоније и делегат кр. уг. сабора, посланик на срп. нар. црквеном сабору и члан заменик Саборског Одбора, угледан и поштован грађанин града Осека, а родом из Аде у Бачкој, напрасно се упокојио у својој 51. години живота Вечан му спомен!

† **Гавра Пециковић**, апотекар тузлански, дошао је са својом супругом Јованком рођ. Вулпе у Нови Сад у госте своје пашеногу, Ђорђу Ивковићу, штампару и ту је 4. септембра (22. августа) о. г. напрасно у својој 55. години живота преминуо; а 6. септембра (24. августа) о. предадосмо га матери земљи у успенском гробљу. Лака му била црна земља!

† **Др. Никола Вукчевић.** Јединац син пок. Ђуре Вукчевића, новосадског адвоката и књижевника и супруге му удове Милеве Вукчевић, свршени правник, нада и уздање родитеља и сестара Виде удате Давидовац, Мице и Олге удатих Шмит, завршио је свој млађани живот, после дуге и тешке болести 9. (23) јула у 31. години живота. Вечан му спомен!

БЕЛЕШКЕ.

ПРОСВЕТА.

МИТРОПОЛИЈА СРПСКА.

По школским извештајима из прошле школске 1911.—12. године, које смо добили, било је уписано:

1. у српској учитељској школи у Сомбору: 93 редовна и 8 приватних ученика, свега 101;

2. у српској вишој девојачкој школи у Новом Саду: 145 редовних и 10 приватних, свега 155 ученица; ове године се уписало до сад 168;

3. у сомборској српској вишој девој. школи: свега 68 ученица;

4. у новосадској срп. вел. гимназији: 491 редован ученик и 18 приватних, међу овима 4 женске, свега 509; ове године 492 редовна;

5. у суботичкој општинској и вероисповедној основној школи: 191 ученик и ученица.

Свуда су женска деца по пропорцији бољи ђаци. То је знак, да су женска деца марљивија, вреднија и честољубивија. И по владању се одликују женска деца од мушких. Ретко ће се у

којој школи наћи које женско дете у трећем степену распореда, него свуда са $\frac{9}{10}$ у првом ступњу владања; а то је још утешнија појава за нашу моралну страну.

СРБИЈА.

У Србији предстоји реорганизација средњих школа. За овај јесењи састанак скупштински спрема се предлог за средње школе. По том предлогу примаће се мушка и женска деца у свим државним средњим школама до петог разреда, а од петог разреда на више одвајаће се мушка и женска деца. Тога ради оснива се у Београду засебна државна велика гимназија са осам разреда, где ће женска деца моћи продужити своје студије.

Министарство народне привреде у Србији решило је, да се још ове јесени пошљу неколико питомица Српкиња у немачке земље, да на тамошњим домаћичким школама изуче кување и све домаћичке потребе, како би се по повратку своје могле употребити за наставнице у домаћичким школама, које се мисле основати и у Србији. Питомице ће остати тамо пуну годину дана.

Б О С Н А.

Почетком ове школске 1912.—13. године, отворила се у Сарајеву *Виша Трговачка Школа*.

АУСТРИЈА.

Колико се данас цени домазлук и домаћа привреда по свим напреднијим земљама, види се и отуда, што је аустријска влада донела решење, да се до године, т. ј. од школске 1913.—14. године заведе по свим аустријским девојачким школама практично и теоретично обучавање у кувању и осталом домазлуку.

З А Д О М А Ћ И Ц Е.

Како ћемо добити ране и крупне јагоде. Имаћемо само онда, кад их сваке године расађујемо. Млад јагодњак није одвећ убокрен па боље и јаче утиче на њега светлост а из земља се лакше и брже загрева. Сем тога млад јагодњак рађа и крупнијим јагодама, јер никада не прероди као стари јагодњаци.

Расађујте дакле јагоде сваке године ако желите имати крупних и раних јагода.

З Д Р А В Љ Е.

Кад упадне креч у око, не треба око испирати водом, јер лако може бити, да мрва од оног креча у оку није још угашена била, па би вода покренула то и око би се још више озледило, него у том случају ваља усугути у око мало чиста зејтина и бол ће одмах одуминути и креч се може извадити.

Чувајте од муве храну. Кад наступе топли дани и муве се нароје, ваља пазити, да не буде ни једна храна ни пиће изложени додиру мува, јер су муве разносачи разних болести. Лекарским испитивањем дознало се, да муве носе на свом телу клице (бациле) од тифуса (врућице) и да оне највише заражују свет тим отровом. Дознало се и то, да оне разносе у лето и срдоболу (дизентерију), колеру, па и суву болест (јектику), јер оне стају и упрљају своје ноге и рилице у свим нечистоћама, па онда преносе то телом својим на хлеб, воће, месо и остала јестива, те човек јелом унесе у себе и страда. Зато ваља лети свако јело покрити и умотати да не допру муве до њега, а воће и остало, што се живо једе, да се у води добро опере или ако је крупније, да се ољушти и тек онда једе. Меса да се добро испеку и добро скувају пре но што ће се трошити. Свакако треба кујну, собе и све око куће чисто држати, па онда се и муве не задржавају у чистоћи; али ако се и нађу, ваља их таманити, чим се год може.

У М Е Т Н О С Т.

Ново „Коло“. Г. Велимир Сперњак, парох из Избишта, села у тамешкој жупанији, обогатио је нашу музичку струку новим својим »Колом«, удешеним за гласовир. Препоручујемо нашим свирачицама. Цена је 1 К, а може се добити код самог компонисте г. Сперњака у Избишту.

„*Теорија пошного певања*“ зове се књига, из које се лако може научити певати по нотама и саме ноте. Ова добра и потребна књига доживела је ево друго издање, те ју свима пријатељима лирике и певања препоручујемо. Књига се може поручити код писца Исидора Бајића, музичара у Новом Саду. Цена књизи је 2 круне.

КЊИЖЕВНОСТ.

Народносно питање и будућност Угарске, написао Оскар Јаси, познати мађарски политички писац и свестрано образован човек, а превео на српски учитељ *Бранко Ролер*. Ова расправа прештампана из „*Браника*“, износи близу три штампана табака, а продаје се код прево-

диоца у Новом Саду и у књижари А. Пајевића у Новом Саду по 30 потура.

— Изишла је из штампе „Историја Нове Српске Књижевности“ од професора Универзитета Др. Јована Скерлића, а у издању књижаре С. Б. Цвијановића у Београду. — Књига је поглавито намењена за школску употребу у средњим школама, али је тако писана, да ће моћи послужити сваком интелегентном читаоцу, који жели да се обавести о историјском развитку и стању српске књижевности од почетка 18. века до данашњих дана. Изнеће око 15 штампаних табака у врло лепом и укусном издању, а цена ће бити 3 дин. За један мањи круг љубитеља, биће штампано луксузно издање и стајаће 450 дин. — Како ће број ових примерака бити ограничен, нека се заинтересовани јаве благовремено.

Иста књижарница дала је у штампу новеле г. Станислава Винавера, под насловом: „Приче које су изгубиле равнотежу“. Неке од ових прича биле су објављене у »Српском Књижном Гласнику«, »Делу« и »Босанској Вили« али је велики њихов део још необјављен. У својој новој књизи г. Винавер је покушао да приведе у живот своје теорије изнесене у „Мислима“. Главни проблем којим се писац бави јесте: многоструки душевни конфликти које има да издржи једна поносна душа, у гвозденом загрљају ненадних а моћних прохтева, сударивши се са ђудљивошћу случаја. Јунаци ове књиге су већином жртве славољубља, чести, поноса, пркоса, којима подлежу свесно али по неком мистичном нагону.

Књига ће бити врло укусно опремљена и стаће 2— динара.

У издању исте књижаре изишле су Беседе Др. Н. Велимировића, јеромонаха. Књига је изнела 20 табака а штампана је Вуковим словима, која најбоље одговарају предмету. Цена је књизи 3— дин. — Скупљачи добивају за труд сваки једанаести примерак на поклон.

У истој књижари изашла је у другом издању и у чисто ћириловском слогу Антологија новије српске лирике, коју је саставио Богдан Поповић, професор на универзитету београдском. Цена 3— динара или круне. Књига је похваљена од свих српских и хрватских књижевника, који се у тој ствари разумеју и већ је и то значајно, што кроз годину дана излази, ето, у другом издању. У овој су књизи изнесене најлепше песме наших старијих и новијих песника и поврстама срећене. Ни једна образованија Српкиња не треба да је без ове књиге.

О Немцима. Издавачко књижарско друштво „Напредак“ у Земуну издало је скорим књигу под насловом: „О Немцима“, коју је написао др. Милош Тривунац. Цена је књизи К 250. Може се добити у Земуну код друштва „Напредак“. Књига има 175 стр. веће осмине, лепо је украшена у тврдим корицама и може много занимати ученију класу, која тражи обавештаја о карактеру и тежњама великог немачког народа.

„Приповетке“, Ги Де Мопасана, (са предговором Г. Бранка Лазаревића), превео с француског Гргур Берић. И ову је књигу издало горње земунско дру-

штво „Напредак“, у исте тврде корице. Издање је укусно, а књига има 204 стране веће осмине. Цена: К 350. Читаоци лепе књижевности могу наћи у овим приповеткама и поуке и насладе.

Добили смо Извештаје школске за прошлу школску/ 1911—12. годину: О српској великој гимназији у Новом Саду, о српској православној учитељичкој школи у Сомбору од две српске више девојачке школе у Н. Саду и Сомбору и Разредницу суботичке варошке српске основне школе.

„Српски Витез“ родољубиви лист за витешко народно васпитање — телесно, морално и народносно као општи преглед ради напретка и заједнице свих соколских и родољубивих друштава Краљевине Србије, а од стране Одбора за развијање српског витештва, изашао је број 5. и 6. уједно, на 32 стране појачан у сваком погледу, са многим сликама и одабраном садржином.

„Српски Витез“ излази у почетку сваког месеца, у великим свескама од 24—32 стране, са сликама и одабраном поучном и лепом садржином. Годишње стаје 6— динара, а ван Србије 8— франака. Треба да га прима свака српска кућа и установа и сваки мислени и честити Србин. Рукписи и претплата шаљу се Др. В. Рашићу, Душанова улица бр. 48. Београд.

Библиотека Матице Српске.

МОЛБА

(шиче се старијих новина, књига, рукописа, докумената и ш. д.)

Управа Библиотеке Матице Српске иде систематски и енергично за тим, да се у овој Библиотеци прикупи све, што се тиче Срба Карловачке Митрополије, по могућности и осталих Срба. За последњих десетак година, откад Матица има нарочитог библиотекара (од године 1899.), Библиотека се знатно попунила старим новинама и књигама. Али се ипак не можемо похвалити, да је сад већ све попуњено и комплетно, шта више, морамо признати, да има још много јако осетних празнина. Годишњи буџет Матичин на попуњавање Библиотеке није толики, да би се Библиотека могла идеално попуњити, онако, како би захтевало достојанство нашега народа и потреба наше културе.

Једно само можемо најодлучније тврдити, а то је, да се сад књиге тачно инвентирају, каталогизују и савесно чувају и да је наша тежња, да од Мати-

чине Библиотеке начинимо централну културну установу своје врсте у ово-страном Српству. Идеал је наш, да у Матициној Библиотеци приберемо сва издања млетачка, бечка, будимска, лајпцишка (и осталих места, где је још по-нешто штампано) XVIII. и првих деце-нија XIX. века, а од потоњих бар она, која су изашла с ове стране Дунава и Саве, у што већој потпуности.

Овако радећи и за овим тежећи, ми-слимо, да смемо апеловати на све про-свећене и родољубиве елементе нашега друштва, да нас својски потпомогну.

Познато је, да по многим нашим ку-ћама, особито онима, где је било неко-лико колена школованих људи, нарочито свештеника, има старих новина и књига. Таке старе књиге и новине да-нас нико не чита ради забаве. Међутим стижу нове књиге, орманови постају све тешњи, најзад старије књиге мо-рају да уступе место новијима и скла-њају се негде у комору или дижу на таван, где постају плен мишева, мољаца и прашине. Многе породице су у пра-вој неприлици, не знају шта да раде с овим старудијама, дају их деци да се играју или их продају трговцима и ко-басичарима. Али је штета, да такве ста-рине пропадну без користи и за кога — а у приватним библиотекама им је суђено да пропадну.

Овим се обраћамо свима онима, који имају старих књига и новина с молбом, да их поклоне Матициној Библиотеци. Ту ће оне бити сачуване за сва вре-мена, биће приступачне сваком нашем човеку или странцу, који желе да их проучава. Од старих новина примамо и поједине бројеве, и они нам вреде, јер њима можемо попунити непотпуњене примерке.

Исто тако радо ће примити Мати-чина Библиотека старе рукописе, пе-смарице, писма, документе, дипломе, про-токоле и сваковрсне акте, па и печате, жигове и слично. Овакве старине данас за приватна човека немају вредности; прибрале на једно место, могу оне ко-

рисно послужити науци, а стајаће на углед садашњем нараштају.

Старе писане и штампане црквене књиге, особито српске редакције (Ср-буље), из којих данас нико не чита и не поји, него стоје где на торњу или у влажном орману, треба такођер да се приберу у Матициној Библиотеци. Црквене општине, које имају таквих књига у цркви или у школској библио-теци учиниле би родољубиво дело, кад би такве књиге уступиле Матици и преко Матице науци. Матица Српска би радо за такве дарове дала уздарје школској библиотеци у својим издањима, колико их има у свом стоваришту.

Молимо наше свештенике, учитеље и осталу интелигенцију, нарочито чла-нове Матичине, да на ову нашу молбу и жељу обрате пажњу онима, до којих она може бити, не би допрла, а који имају старина, о којима овде говоримо. Треба помислити, да су такве ствари често јединствене, да се налазе само у једном примерку, па кад се тај једи-ни примерак уништи, ничим се више не може надокнадити, а то је онда чи-ста штета за нашу културу. Јер сваки просвећен народ брижљиво чува своје старине као документе своје данашње свести и пробуђености, као сведоке старинског живота и остатке некада-шње културе.

Сваки дар ћемо у *Раду и Именику* са сахвалношћу објавити, а на самоме дару ћемо, ради вечнога спомена, забележити име дародавца.

У Новом Саду, марта 1912.

Војин Срђанов,
библиотекар.

Д-р Тих. Остојић,
секретар Матице Српске.

О Д Г О В О Р И.

М. В. Х. — *Београд.* У песмама нема свуда ритма. Измешани стихови са 8, 9 и 10 слогова. То су грешке, које смо тек скоро приметили и зато су изостале.

Ј. Ђ. — *Р-мно.* Песме имају полета и ле-пих мисли, ал' немају свуда складних сликова.

Јаван рачун.

Добротворна Задруга Српкиња Сентомашкиња приредила је на Велику Госпјину о. г. забаву с игранком, на којој је примљено:

У место јела у новцу К	80.—
Добровољна прилога „	140.—
За улазнице „	91.—
Од продатога јела и пр.	92.42
	<u>Свега 403.42</u>
Трошкови за забаву К	105.02

Остаје чисто К 298.42

У јелу су дали: гђе Љуба Лекић торту, Јулка уд. Јанковић теста, Љубица уд. Манојловић салате и сира, Милева уд. Гаванска печења, Зорка Дунђерска две чиније печења, салате и сира; Јелица Николић печења и салате, Еуфрозина Павловић две чиније печења и теста, Маринка Кишдобранска 2 печене патке, Милева Путник печење, Мара Петковић 2 лубенице, гђе: Ленка и Марија Јовановић торту и ситна теста; Милева Белић 2 хлеба. У новцу су дали: Милева Дунђерска 16 К, Софија Ст. Манојловића 6 К, Софија Павловић 5 К, Вукосава Јаснић 5 К, Јуца Кулачина 2 К, Анка уд. Девечерска 3 К, Добрила Хаџић 5 К, Марија Т. Каћанска 3 К, Ленка Г. Каћанска 4 К, Катица Г. Каћанска 2 К, Милева Белић 4 К, Јулка уд. Плавшић 2 К, Софија О. Загорице 2 К, Марија уд. Николић 2 К, Лепосава Илић 2 К, Стана Јакшић 4 К, Емилија Дињашка 5 К, Мила Срђанова 2 К, Савета Крњатина 2 К, Јелена Славнић 2 К, Зорка Радуловић 5 К, Јулка Л. Продановић 5 К, Вида Везилић 2 К, Емилија Шијачић 2 К, Софија М. Рунић 2 К, Даринка Ш. Манојловић 2 К. Милева уд. Дунђерска 200 комада цигарета; Даринка Димитријевић уступила је бесплатно локал, осветљење, дала цео прибор за јело, сервирала столове и дала послугу; г. Тошкица Хаџић послао је пуну котарицу дивнога цвећа за украшавање столова.

Добровољна прилога дали су: г. г. Чеча Ђуришић-Биорац из Руме 20 кр. Богдан Дунђерски посланик на угарском сабору 20 кр., Љуба Лекић 4 кр., Др.

Тоша Николић 6 кр., Зорка Дунђерска председница 20 К; Милева уд. Гаванска 2 кр. Јелена Славнић 2 кр., Бранко Путник 2 кр., Др. Лаза Бајић из Нова Сала 8 кр., Дејан Гавански 3 кр., Нестор С. Белић 5 кр., Др. Момир Павловић 5 кр., Милан Протић учитељ из Турије 1 кр., Светозар Иванић бележник из Турије 1 кр., Емилија Дињашка 2 кр., Стева Каћански 5 кр., Даница Каћанска 2 кр., Јуца Кулачина 2 кр., Ђура Петковић 1 кр., Живко Браћевачки бележник из Кулпина 2 кр., Исидор Иванић 5 кр., Паја Бошњакковић учитељ из Турије 2 кр., Жарко Огњановић 3 кр., Милан Марјанов из Врбаса 1 кр., Мара П. Гаванска 4 кр. При резању свечарскога колача дали су прилога: Наста Сивачка кума 10 кр., Зорка Дунђерска председница 2 кр., Еуфрозина Павловић потпредседница 2 кр., Милева Белић 2 кр.

Свима прилагачима изриче се овим путем искрена благодарност.

Сентомаш, 17. (20.) августа 1912.

Марија Н. Николић, **Зорка Дунђерска,**
благајкиња. председница.

Добровољни прилози

за подизање зграде срп. учит. школе
у Гор. Карловцу.

По 25 кр.: Централни Кредитни Завод; 20 кр. Милош Мијатовић; 10 кр.: Јован Јерковић, Ермина пл. Николић, Др. Јојкић, Др. Адамовић, Г. Дунђерски, Н. Н.; по 5 кр.: Катица Бајазитова, Коста Миросављевић, Мара Плавшић, Никола Котуров, Дунђеров и Ралетић, Добротворна Женска Задруга, Др. Коста Хаџи, Пера Попадић, Др. Мил. Бокшан, Душан Матић, Др. Ј. Латинчић.

По 4 кр.: Јован Чавић, Коста Чавић, Сима Марковић, Катица Попадић, Текла пл. Стојчевић, Зорка Симе Лазића, Др. Тоша Гавански, Др. Јефта Стојаковић, Др. Тихомир Остојић, Корнелија Др. М. Свињарева, гђа Крно, Анастасија Адамовић, С. Трифковић, Софија Ракић.

По 3 кр.: Филип Михајловић, Тоша Савић, Мита Јефтић, Душан Сланкаменац,

Софија Петровић, Др. Лаза Марковић, Лука Алексијевић, Коста Грујић, Марија Максимовић, Пере Христића син, Аркадије Вараћнин, Др. Ст. Малешевић.

По 2 кр.: Душан Јанковић трговац, Софија мај. Добановачка, Гавра Нецков, М. Момировић М. Јовачин, Даринка Павловић, Ненадовић апотекар, Душан Марковић, Баумхајер, Вујо Пупавац. Влада Гојков, Андрија Милић, Стеван Милић, Јован Милак, Паја Шилић, Урош Стојковић, Душан Поповић, Б. Поповић, Лука Вучковић, Ђорђе Ивковић, Неца Панаотовић, Коларс и, Јулка Полит, Ј. Вујић, Паја Марковић, Војин Добренов, Зорка Мише Милића, Љубица Николе Иванчевић, Ида Мацедонић, Исидор Бајић, Максим Јовановић, Ђорђе Петровић трговац, Јулка Радовановић М. Радовановић, Н. Димовић, Љубомир Лотић, Сава Мољац, Др. Лаза Бајић, Др. Иван Кобал, С. Лекић, Др. М. Григоријеваћ, Даница пл. Радосављевић, свешт. Јанкулов, Др. Игњат Бокур, Катица Меандић, Ј. Вујичић, Момчило Панић, Љуба Стефановић, Вида Пере Јовановића, Браћа Радовановић, Олга Трифковић, Иван Стојковић, Др. Каленић и Шпирга, Јован Тотовић, Никола Продановић, Бранко Чавић, Миливој Миросављевић, Вида Вулко Вараћаћин, Вида др. М. Давидовић, Милева Симић, Даринка Брадваровић, Јел. Секулић, Мита Ђорђевић, Др. Стева Поповић, Вера Радићка, Милан Ђосић Јаша Томић, Др. Бранко Николић, Ђорђе Павковић, Катица Михајловић, Милана Ружићка, Аћимовић, Милорад Марковић.

По 1 кр.: Тоша Алабурић, Лаза Милутиновић, Тока Мољац Илија Ђомпарић, Зорка Петровић, Гавра Маленчић, Јован Узелац, Мара Малетић, Мита Добановачки, Лаза Дунђерски, Микин и Стојковић, Софија Адамовић, Маријански и Холфелд, Сава Коледин, Браћа Миририлов, Софија Мијатовић, Даница Ковачевић, Јелена Димитријевић, Ј. Летић, Катица Иванчевић, Јован Ст. Гавриловић, Стева Врачарић, С. Миловановић, Ивошевићка, Војин Швабић, Јелисавета Писар, Н. Н., Пера Радосављевић, Браћа Илић, Јосиф Рајачић, Даница Милић, Ма-

ца Николић, Владимир Недељковић, Сима Машић, Лаза Лукић, С. Огњановић, Никанор Чобановић, Паја Искаловић, Љубојевић, Гига Латинчић, Ђура Јовановић, Катица Ђисаловић, Свдтозар Ковал, Миловановић, Рександић, Иван Бранкован, Сава Јанковић, Богдан Бојковић, Теодор Мештровић, Меркнер Ђула, Миливој Косовац, Бож. Павковић Вршац, Ана Манојловић уд Маркушка, Душан Стакић, Миша Кривоац, уч. Загреб, Др. Жарко Стефановић, Ј. Сремчевић, Дафина Сремчевић, Јел. Велић, Лаза Максимовић, Ст. Стојановић.

По 40 фил. Н. Н.

Скупила г-ђица Евица Павковићева учитељица, у Нов. Саду.

ЈАВАН РАЧУН.

Пригодом забаве, коју је Женска Задруга Српкиња Стапаркиња одржала дне 18. августа о. г. приложише добровољна прилога: Стапарска политична општина К 40; Стапарска привредна штедионица К 20; по К 12: гђе Вукосава Св. Милића и Викторија Југовић; по К 10 г. г.: Светозар Милић и Ђура Томић; по К 5 г.: Влада Југовић; по К 4 преч. г. г.: Никола Станишић и Јован Вујин; по К 3 г.: Славко Јанчурић; по К 2 г. г.: Лазар Станковић, Лаза Николић и др. Стеван Рајић из Сомбора, гђа К. Аперлић; по К 1.20 гђа: Е Шнепер; по К 1 гђе: Љубица Топалева и Даринка Стакић. Свима прилагачима, као и онима чија је заслуга, што је ова забава тако леп успех постигла, изриче се овима најтоплија благодарност.

У недељу 15 (28) јула одржала је Добротворна Задруга православних *Ковиљкиња* своју другу забаву у корист благајне задружне. Забаву је приредила Ковиљска омладина уз пријатељско суделовање госп. Николе *Коларовог* упр. учит. Доњо Ковиљског. Том приликом је приказан „Сеоски Лола“ на највеће задовољство публике, која се у доста великом броју одазвала позиву задруге. На каси је пало са добровољним прилозима заједно свега: 152 К, прилог су дали следећа г. г. По 8 К: Др. Иван Атанацковић. По 5 К: Георгије Видицки архим. ман. Ковиља, Светозар Гавриловић и Коста Веселиновић кр. поштар. По 2 К: Мита Шпирга, Катинка Атанацковић, Живко Никшић, Н. Цветко, Адм. Моргништерн, Корнел Турнер. По 1 К 40 фил.: Ката Пушић. По 1 К: Живко Жарковачки Мулфеит Адалберт, Лука Живанов, Виктор Турнер, Бранко Пилић, Фишер Давид, Вата Ђулум, Дамаскин Ранисављевић, Платон Мишков, Душан

Михајловић, Алекса Савин, Јосиф Рацковић, Паја Урошевић. По 40 фил.: Јеца Руска.

Овим нека је од стране женске задруге изречена највећа благодарност, како приређивачима, исто и прилагачима с тим, да и на даље буду при руци нашој задрузи, како би боље и брже напредовати и своје циљу одговорити могла.

У Ковиљу дана 4. августа 1912. год.

У име Женске Задруге.

Савета Марцикићева,
перовођа.

Ана Шпирта,
председница.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Добротворна Задруга Српкиња Сентомашкиња примила је од гђе Љубице Манојловић 20 К у име венца на одар своје незаборављеноме и доброме супругу Милану Д. Манојловићу, на чему се у име Задруге овим топло захваљује.

Зорка Ст. Дунђерека.
начелница.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Благородна госпођа Милева удова пок. Ђуре Вукичевића, адвоката овдашњег, изволела је приложити овдашњој Добротворној Задрузи Српкиња 100 К у спомен своје преминулом јединцу, дру Николи Вукичевићу, адвокатском практиканту. Задруга изјављује приложници своју топлу захвалу, а покојнику нека је вечна успомена!

Јулка Радовановић с. р.
начелница.

Јаван рачун.

На молбу одбора Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња прикупиле су за сиромашне српске школе у будимској епархији наше одборнице г-ђца Милеве Косировићеве и г-ђе Катице Ђ. Теодоровић, Зорка дра Продановића и

Гиза Ј. Стојковићка: 501 К, а приложили су: Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња: 100 К; г. Милош Мијатовић, поседник: 200 К; г. др. Милош Бокшан, адвокат: 40 К; г-ђа Анастасија пл. Мајна рођ. Обреновић: 20 К. По 10 К пак: г-ђе: Ермила Т. Николић рођ. Обреновић, Катица пл. Бајазет, Љубица Д. Матић, Катица Манојловић-Данчкина, г. г. Аркадије Варађанин, Лазар Вуков и Добротвор као задруга. — Г-ђа Корнелија дра М. Свињарева: 6 К, а по 5 К: Др. Милош Крно, адвокат; Браћа Мирилов трговци, г-ђе: Вида Вулко-Варађанин и Гиза Ј. Стојковића. — По 4 К: Н. Н., г-ђа Катица Меанцић и Јулка Г. Полита. — По 2 К г-ђе: Милева Л. Миросављевића, Софија Манигодић, Катица дра Строне, Милева М. Матића, Ана Попова, Јулија И. Бајића, Ана Јовичин, Софија Ј. Г. Адамовића, Душан Јанковић, трговац, Глиша Барусковић, професор. — По 1 К г-ђе: Катица Ђ. Тодоровића, Јелена Јовановића, Марија Стратимировића, Милица Г. Маленчића, Зорка Н. Петровића, Вера дра Радића, Зорка дра Продановића, Даница А. Вуковића, Теодора дра Л. Марковића, Адела Воркапић, Марија др. Оберкнежевић, Даница Ивошевић и г. Ђура Јовановић.

Захваљује се свима горњим приложницима у име одбора Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња

Јулка Радовановићка с. р.
начелница.

МОЛБА НА ДУЖНИКЕ.

Уз овај број приложили смо молбе на оне, који нам по нашим књигама дугују прешплату за ову, а неколицина и за прошлу годину. Преко 300 њих примају лист, а не шилу прешплату, па их лепо молимо, да нам се одуже, крајње је време. Своша од 3 К шако је мала, да ће је и сиромашнији моћи поднети. Ако и ова последња молба не помогне, мораћемо обуставити лист са последњим бројевима.

Нови Сад 1. септембра 1912.

Уредништво и администрација.

СТЕЧАЈ.

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА У КНИНУ

намерна је, да отвори 1. октобра о. г. по нов. кал. своје забавиште и тражи за то испитану

ЗАБАВИЉУ,

Српкињу православне вере. Која има вољу нека се обрати молбом и сведоџбом на горњу задругу најдаље до 25. септембра о. г. по нов. кал. Уживаће слободан стан и огрев и 800 К годишње плате.

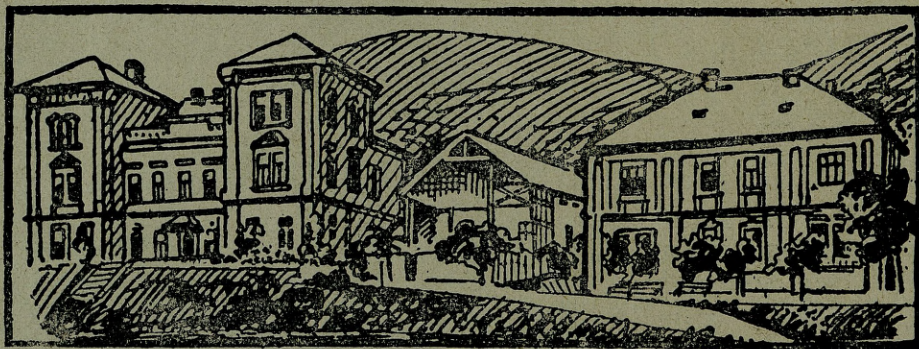
Ако задовољи задругу својим радом, може очекивати и повишицу.

О Д Б О Р

Добротворне Задруге Српкиња у Книну.

1—1

СЛАНО КУПАТИЛО у СТ. СЛАНКАМЕНУ

отворено од 1. маја до 1. октобра.

Сланача специјално лечи: реуматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожных болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену

рестаурацију са добрим јелима и пићем,

сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје

ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.

ГОСПОЂЕ!

Имадем за вас врло важну вест. Читајте то што вам овде кажем.
Поштено је мишљено и отворено речено.

Обраћам се на све жене младе и старе свеједно. Обраћам се на све оне које из незнања даномице лице кваре, умивају се неваљалим сапуном, налепе кожу са помадом и унаказе лице поквареним пудером.

Престаните с тиме!

Ви можете лепоту постићи и неговати наравним средствима.

МОЈ ИЗУМ ЧИНИ

ШМИНКЕ, ПАСТЕ И ПОМАДЕ
сасма сувишне.

СТАРОСТ НЕ ИГРА НИКАКОВУ УЛОГУ. Ваше лице може увек млађано, глатко и лепо бити.

Равнајте се по мојој методи, па ћете бити лепо и задовољни. Моја метода је лако изведива, а успех угодно изненађује.

Најлепше госпође на двору препоручују моју методу као једину што лице збиља пролепшава и наравно подмлађује.

СВАКО ЛИЦЕ
ПОСТАЈЕ ЛЕПО

СВЕ КОЖНЕ НЕЧИСТОЋЕ НЕСТАЈУ И СВАКИ НАБОР СЕ
:: :: ИЗГЛАДИ. :: ::

МОЈА МЕТОДА

ПЕРИТЕ ЛИЦЕ У ХЛАДНОЈ ВОДИ СА НОБИЛИОР САПУНОМ, (ИЗ АНТИЛОПСКОГ МЛЕКА), ОБРИШИТЕ ЛИЦЕ НА ПРАМА ДОЛЕ, КАДА ЈЕ СУХО РАСТАРИТЕ МАЛО НОБИЛИОР КРЕМЕ НА КОЖУ И ПРЕКО ИСТЕ МЕТНИТЕ МАЛО НОБИЛИОР ПУДЕРА, КОЈИ СЕ НАКОН 5 ЧАСАКА ЛАКО ОБРИШЕ.

Бићете изненађени како је брзо финоћа и глаткоћа коже наступила.

Већ од прве употребе доћи ћете до сазнања да је само то једини поступак за сигурно полепшавање лица и за одржавање лепоте до најстаријих дана.

Нобилиор препарати добијају се у свакој Лекарни, Дрогерији, Парфимерији и у свакој бољој трговини. Код куповања употребљавајте изрично Нобилиор и не дајте се на друго наговарати, јер Нобилиор препарати су сасма нешто посебно, те се не могу ничим другим надоместити. У местима где се не добље шаље и најмање количине

НОБИЛИОР ДРОГЕРИЈА, ЗАГРЕБ Б.

ГЛАВНИ ЗАСТУПНИК ЗА НОВИ САД И ОКОЛИНУ ЈЕ **ДРОГЕРИЈА ОСКАР КЛАЈН,**
(на пијаци.)

ЦЕНА : НОБИЛИОР САПУН 1— К. — НОБИЛИОР ПУДЕР К 1'50. — НОБИЛИОР КРЕМ 1'50.
ГДЕ СЕ ПРОДАЈУ НОБИЛИОР ПРЕПАРАТИ?